
LA GENERALITAT DE CATALUNYA I ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

(Competències, transferències, conflictes i expectatives)

Josep Gifreu

El propòsit d'aquest informe és de resseguir de manera sistemàtica i gairebé exhaustiva les dades precises per a situar el marc jurídic i polític en què s'ha desenvolupat fins al desembre del 1981 l'actuació de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit dels mitjans de comunicació. A tal fi, calia començar amb una anàlisi jurídica de les competències reconegudes a la Generalitat per la legislació bàsica de l'Estat espanyol, i acabar amb les expectatives de política pròpia sobre mitjans que la Generalitat, en acabar el 1981, es proposava de tirar endavant a curt terme. En resum, els capítols que aquest informe abordarà són els següents: Competències de la Generalitat sobre mitjans de comunicació; transferències fins al 1981; conflictes de competències, i perspectives i projectes a curt terme.

COMPETÈNCIES DE LA GENERALITAT SOBRE MITJANS DE COMUNICACIÓ

Com en qualsevol àrea d'actuació —legislativa, executiva o judicial—, les competències que corresponen a la Generalitat de Catalunya sobre mitjans de comunicació vénen determinades especialment per l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC), en relació sempre al marc general de la Constitució espanyola. La Constitució estableix explícitament que «els estatuts seran la norma institucional bàsica de cada comunitat autònoma» (art. 147.1), però implícitament la mateixa Constitució fa considerar que si els estatuts són la norma institucional

40 bàsica de les comunitats autònomes, és només gràcies a la delegació de competències per part de l'Estat (arts. 148-150); en aquests articles sempre es parla de l'Estat i les comunitats autònomes com a ens separats i en certa manera oposats. En definitiva, i més enllà de les qüestions estrictament jurídiques, cal veure aquest marc bàsic de delegació de competències per part de l'Estat espanyol a les nacionalitats i regions del seu territori, com a un compromís històric mínim entre les forces polítiques que «consensuaren» el text constitucional del 1978. I, per tant, un compromís inicial bàsic amb vista a una nova distribució de competències polítiques, però prenyat de contradiccions, ambigüitats i hipoteques per al futur del nou projecte d'Estat espanyol, anomenat «Estat de les autonomies» una mena d'híbrid entre un Estat federal i una simple descentralització administrativa.

D'aquestes contradiccions i limitacions històriques, polítiques i jurídiques, en sortirà l'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 1979, que reproduceix lògicament el sistema de distribució de poder —és a dir, de competències— ja previst i consensuat en la Constitució espanyola¹. L'Estatut, doncs, més que atorgar a la Generalitat de Catalunya unes determinades competències, el que fa és precisar *quines* competències són traspassades per la llei de l'EAC concretament a la Generalitat, dintre els límits de la Constitució i de la correlació de forces polítiques entre Catalunya i l'Estat, i també *quin abast* tenen les competències concedides.

En general i simplificant, les competències que recull l'EAC són de tres tipus²: exclusives de la Generalitat (arts. 9 i 12); de desenvolupament legislatiu i execució (arts. 10 i del 13 al 24); i d'execució de la legislació estatal (art. 11).

Pel que fa als mitjans de comunicació social, les competències reconegudes per l'EAC a la Generalitat, d'acord amb l'article 149.1.27 de la Constitució³, són de la primera i segona classe, segons s'esquemmatitza a continuació, de més a menys «exclusivitat»:

Exclusives

a) en sentit estricte per al *cinema*, comprès administrativament a l'apartat de Cultura (art. 9.4 de l'EAC);

b) en concurrència amb la normativa estatal, per a la *publicitat* (art. 9.30 de l'EAC).

¹ Per a una anàlisi crítica i sistemàtica del tema, *cf.* els articles de TORNOS MAS, JOAQUÍN, «Les competències de la Generalitat a l'Estatut de Catalunya», dins *Taula de Canvi*, extra 2, Barcelona, 1980, pp. 17-39, i SALAS, JAVIER, «Els poders normatius de la Generalitat de Catalunya», *ibid.*, pp. 112-156.

² *Cfr.* TORNOS MAS, JOAQUÍN, *loc. cit.*, p. 24.

³ El text constitucional bàsic sobre mitjans de comunicació es troba en la llista de competències exclusives que en qualsevol cas es reserva l'Estat. Llista especificada en els 32 punts de l'apartat primer de l'article 149. El punt 27 es refereix a la competència exclusiva de l'Estat sobre: «Normes bàsiques del règim de premsa, ràdio i televisió, i, en general, de tots els mitjans de comunicació social, sens perjudici de les facultats de desenvolupament i execució de les comunitats autònomes».

c) el règim de *ràdiodifusió* i *televisió* «en els termes i casos establerts en la llei que reguli l'Estatut Jurídic de Ràdio i Televisió» (art. 16.2 de l'EAC);

d) el règim de *premsa* i en general *tots* els mitjans de comunicació social (art. 16.2 de l'EAC);

e) la capacitat de «crear i mantenir la seva *pròpia* televisió, ràdio i premsa i, en general, tots els mitjans de comunicació social per a l'acompliment dels seus fins» (art. 16.3 de l'EAC, article que, tanmateix, queda automàticament limitat a la interpretació que en fa el mateix EAC en la seva Disposició Transitòria Vuitena).

En resum, sobre cinema i publicitat, el text de l'EAC no planteja greus problemes d'interpretació ni de limitació. Ben altrament passa amb els altres tres grans mitjans: l'article 16 de l'EAC no sols sostreu a la Generalitat tota legislació bàsica sobre premsa, ràdio i televisió, sinó que pel que fa a aquests dos mitjans electrònics, s'ha de supeditar a la llei orgànica de l'Estatut de Ràdio i Televisió (ERT) (Llei 4/1980, de 10 de gener, que es començava a debatre al Congrés quan s'aprovà l'EAC); i encara més, la possibilitat de crear una televisió pròpia, enunciativa en el punt 16.3 de l'EAC, és després reduïda a la possibilitat de sol·licitar la *concessió* d'un canal televisiu —el ja famós «tercer canal»— i «en els termes que prevegi l'esmentada concessió» (Transitòria Vuitena de l'EAC); aquesta limitació és més flagrant si hom té en compte que no es troba en l'Estatut d'Autonomia del País Basc, aprovat simultàniament al de Catalunya⁴.

En definitiva, les competències de la Generalitat sobre radiodifusió i televisió queden delimitades bàsicament per la llei de l'E.R.T., posterior a l'EAC, i pel que fa concretament a l'obtenció d'un canal televisiu exclusiu de la Generalitat, reduïdes a l'única opció marcada per la repetida Transitòria Vuitena⁵.

¿I com delimita i limita la llei d'E.R.T. les competències de la Generalitat sobre radiodifusió i televisió? Vegem-ho ara en detall, repassant els principis generals i les limitacions relatives concretament a R.T.V.E.:

⁴ El text de l'article 19 de l'Estatut basc sobre aquest punt és semblant al 16 de l'EAC, però en canvi varia la disposició transitòria sisenca on només es fa referència a la «coordinació» en cas d'atribució d'un nou canal televisiu de titularitat estatal al País Basc. De fet, a finals del 1981, el govern basc decidí de posar en marxa, basant-se en les facultats de l'article 19 del seu Estatut, un projecte de canal de TV en euskera, totalment finançat per la comunitat i a part de la concessió d'un tercer canal (Cfr. declaracions del conseller de Cultura del govern basc, Ramón Labayen, a *El País*, 8-9-81).

⁵ El tema de les competències de la Generalitat en televisió i les dificultats d'interpretació dels textos legals que s'hi refereixen, ha estat abordat amb profunditat per ESTEVE PARDO, JOSÉ, «Las competencias de la Generalitat en materia de televisión», dins l'obra col·lectiva *Estudi jurídic de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona, Ed. de la Universitat de Barcelona, 1981, pp. 79-96.

42 a) *Disposicions de caràcter general de l'E.R.T.*

— La radiodifusió i televisió són qualificades de «serveis públics essencials, la titularitat dels quals correspon a l'Estat» (art. 1.2 de l'E.R.T.) (i per tant, en qualsevol cas la Generalitat només sembla poder aspirar a obtenir-ne la gestió per concessió, però mai la titularitat).

— La titularitat estatal es refereix explícitament a: radiodifusió, és a dir, tota «producció i difusió de sons mitjançant emissions radiofòniques a través d'ones o de cables, destinades de manera mediata o immediata al públic en general o bé a un sector del mateix» i amb els fins que sigui (art. 1.3 de l'E.R.T.); i televisió, o sia, tota «producció i transmissió d'imatges i sons simultàniament, a través d'ones o de cables, destinats de manera mediata o immediata al públic en general o bé a un sector del mateix» i amb els fins que sigui (art. 1.4 de l'E.R.T.).

— L'E.R.T. i les seves disposicions complementàries d'ordre tècnic «constitueixen les normes bàsiques del règim dels serveis públics de radiodifusió i televisió» i seran d'aplicació general «en tot el territori nacional» (art. 2.1 de l'E.R.T.).

— El govern podrà concedir a les comunitats autònomes, prèvia autorització per llei de les Corts Generals, la gestió directa d'un canal de televisió de titularitat estatal» (art. 2.2 de l'E.R.T.).

— L'organització i el control parlamentari del tercer canal de T.V. en cada comunitat autònoma s'articularà orgànicament i funcional d'acord amb els criteris establerts en els articles del 5 al 12 i 26 de l'E.R.T. (art. 2.3 de l'E.R.T.).

— El mateix val pel que fa als criteris d'organització i control del tercer canal de T.V. (ibíd).

— Correspon al govern central l'atribució de freqüències i potències, previ informe dels serveis tècnics de R.T.V.E. (art. 2.4 i Disposició Addicional Primera de l'E.R.T.).

b) *Disposicions relatives a l'ens R.T.V.E*

— El govern central pot fer programar o difondre «totes les declaracions o comunicacions oficials d'interès públic que estimi necessaris» (art. 22 de l'E.R.T.).

— Les programacions específiques de ràdio i televisió que proposaran les organitzacions territorials de R.T.V.E. per a l'àmbit de la respectiva comunitat autònoma, han de salvaguardar «el percentatge i distribució de les hores establertes per a la programació nacional», és a dir, estatal (art. 13 de l'E.R.T.).

— En cada comunitat, el màxim responsable de R.T.V.E. serà el delegat territorial de R.T.V.E., «nomenat pel director general de R.T.V.E., escoltat l'òrgan representatiu que amb aquest fins es constitueixi en la comunitat autònoma» (art. 14.1 de l'E.R.T.) (cal inferir que aquest «òrgan representatiu» equival al «consell assessor» de què es parla en els arts. 14.2 i 15 de l'E.R.T.).

— També seran nomenats pel director general de R.T.V.E. els directors territorials de cada un dels mitjans o societats que integren R.T.V.E., o sia, Ràdio Nacional d'Espanya (R.N.E.), Ràdio Cadena Espanyola (R.C.E.) i Televisió Espanyola (T.V.E.) (art. 14.1 de l'E.R.T.).

— L'òrgan de govern de la comunitat autònoma ha de nomenar un consell assessor, la composició del qual ha de fer-se per llei territorial; aquest consell assistirà al delegat territorial de R.T.V.E., a través del qual formularà les «recomanacions» que estimi oportunes, al consell d'administració de R.T.V.E., en ordre a «l'adequada descentralització dels serveis de ràdio i televisió, i en especial de la societat estatal R.C.E.» (art. 14.2 de l'E.R.T.).

— Correspon al delegat territorial, «prèvia audiència del Consell Assessor», d'elevat una proposta anual sobre la programació i l'horari d'emissió en l'àmbit de la comunitat autònoma, al director general de R.T.V.E. (art. 15 de l'E.R.T.).

— I pel que fa específicament a T.V., mentre no sigui efectiva «la cobertura tècnica d'ambdues cadenes a tot el territori espanyol», R.T.V.E. articularà una programació destinada a cada comunitat autònoma «de manera complementària a la programació nacional que s'emeti per les dues cadenes existents»; però un cop es concedeixi un tercer canal, sembla inferir-se que aquella programació específica pot desaparèixer del primer i segon (Disposició Addicional Quarta de l'E.R.T.).

En suma, les competències de la Generalitat en ràdio i T.V. són ben minses. En ràdio, les dues cadenes públiques —R.N.E. i R.C.E.— no poden ser controlades per cap òrgan de la Generalitat, ni executiu ni legislatiu, i només molt indirectament a través del consell assessor; en canvi, resta oberta la possibilitat per part de la Generalitat de crear i regular la seva pròpia ràdio (art. 16.3 de l'E.A.C.), bé que sempre «en el marc de les normes bàsiques de l'Estat», com és l'E.R.T. En televisió ja hem fet constar que l'única opció marcada per l'E.A.C. és la concessió d'un tercer canal, sense cap mena de jurisdicció sobre l'organització territorial de T.V.E. i les programacions i horaris d'emissió de les seves dues cadenes, i només amb les escasses atribucions del consell assessor, mancat de tot poder decisor; convé afegir encara que en el cas del tercer canal, tant la seva possibilitat de concessió com la seva regulació estan fortament condicionades per l'E.R.T. i per la mateixa llei de concessió per part de les Corts, prevista en la Transitòria Vuitena de l'E.A.C.

Sobre premsa, és d'aplicació el que hem dit referent a ràdio-difusió però amb la particularitat que l'única premsa pública existent fins al 1981 —la cadena de diaris de M.C.S.E.— inicià el procés de privatització per llei de les Corts⁶.

⁶ En efecte, el 17 de desembre del 1981, el Congrés de Diputats aprovava —amb els vots d'U.C.D., C.D. i Minories Catalana i Basca, i amb els vots en contra de P.S.O.E. i P.C.E.— el projecte de llei que suprimia l'organisme autònom Mitjans de Comunicació Social de l'Estat (M.C.S.E.) i per tant la cadena de premsa pública —antiga «Prensa del Movimiento»—, decretant

Vist el panorama jurídic de les competències de la Generalitat sobre mitjans de comunicació, passem ara a descriure la situació de les transferències de l'Estat i l'administració central a la Generalitat en aquest àmbit, en acabar el 1981.

Convé observar tot seguit que és en el procés de transferències on es delimiten políticament i administrativament les competències concretes a traspasar sobre una àrea determinada. Es a dir, el procés de traspassos culmina o culminarà la negociació política entre Catalunya i l'Estat —iniciada i sostinguda en l'elaboració, el debat i l'aprovació de la Constitució i de l'Estatut—, concretant per a cada cas i en la taula de les comissions mixtes —la de traspassos i la de valoracions econòmiques d'aquests— l'abast de les disposicions generals o particulars consensuats jurídicament en forma de text articulat.

D'aquest procés és lògic esperar conflictes polítics a l'hora de la interpretació dels textos legals —i per això es crea el Tribunal Constitucional—, però en el nostre cas els conflictes de competències s'aguditzen per causes diverses, com veurem més avall.

Acabat l'any 1981, cal constatar que encara no s'havia traspassat a la Generalitat cap servei en mitjans de comunicació, si n'exceptuem el cinema (competència en exclusiva, però que administrativament no es contempla com a mitjà de comunicació, ja que a Madrid no és ni ha estat adscrit, com els altres, al ministeri de Presidència, sinó al de Cultura). Tanmateix, s'havien assolit acords polítics en ferm sobre els traspassos totals o els més importants en premsa, ràdio, televisió i publicitat. Vegem-ho per mitjans:

Premsa. Acordats ja, bé que sense decret del consell de ministres, els traspassos del serveis següents: Registre d'empreses periodístiques; Registre Oficial de Periodistes (ROP); subvenció per consum de paper-premsa; subvenció per difusió de premsa diària (segons acords entre AEDE i administració central); i subvenció en concepte de reestructuració i modernització de l'empresa periodística (concedida per la Secretaria d'Estat per a la Informació). Aquests són tots els traspassos que la Generalitat esperava sobre premsa, tot i que restaven per negociar les valoracions d'alguns d'aquests serveis a transferir.

Ràdio. Els serveis a transferir, acordats en les mateixes condicions que en el cas anterior, són: Registre d'Empreses Radiodifusores; Registre de Professionals de Ràdio i Televisió; i funcions en matèria d'Antenes col·lectives. A més d'aquests traspassos, la Generalitat reclamava la participació de l'Estat en determinades emissores comercials i privades (com és el 25% de Ràdio Barcelona o de Ràdio

la subhasta d'aquest diaris a «persones naturals o jurídiques-privades»; d'aquesta manera s'excloua explícitament que poguessin ser adquirits per ajuntaments o comunitats autònomes.

Espanya de Barcelona); un percentatge de les taxes que cobra l'Estat per la publicitat radiofònica; els laboratoris mòbils de control de l'espai ràdio-elèctric; i la inspecció tècnica de les emissores.

Televisió. La situació en aquest punt és la més fosca. Com en el cas de la ràdio, en acabar el 1981 existien acords per a la transferència del registre de professionals i de les funcions en matèria d'Antenes col·lectives i Televisió en circuit tancat (única fórmula jurídica existent a l'Estat per a diferenciar-se de la T.V. hertziana o convencional, i que no aclareix si comprèn la televisió per cable o no). Però no hi havia cap acord sobre la concessió del «tercer canal», ni cap iniciativa del govern central o de les Corts; per això la iniciativa en aquest sentit la prengué el Parlament de Catalunya, d'acord amb el Consell executiu, aprovant el 3-12-81 una proposició de llei per a presentar al Congrés dels Diputats sol·licitant la concessió del «tercer canal»⁷. El text de la proposició avança una «interpretació» de les competències i serveis a transferir a la Generalitat a través de la llei de concessió, naturalment favorable a Catalunya, però sense cap seguretat que sigui la interpretació acceptada per les forces majoritàries a les Corts. D'altra banda, les exigües competències sobre R.T.V.E. a Catalunya, a través del Consell assessor, que el Parlament s'atribuï per llei del 16-6-81, foren impugnades pel govern de Madrid a través d'un recurs admès a tràmit pel Tribunal Constitucional (5-10-81), aduint que aquella llei podria vulnerar l'art. 149,1.27 de la Constitució⁸; a final d'any, encara no hi havia sentència de l'alt tribunal.

Publicitat. Acords polítics de traspasar les dotacions econòmiques de l'Institut Nacional de la Publicitat, ja que l'I.N.P. no té serveis territorials; i el Registre d'Empreses de Publicitat. Són tots els traspassos previsibles en aquest àmbit.

Cinema. Tot i que per decret d'1 de febrer del 1981 es traspassaven les competències i serveis de cinema a la Generalitat, acabava l'any havent-se fet efectiu

⁷ «Proposició de llei que autoritza el govern a crear i a cedir a la Generalitat de Catalunya un tercer canal de televisió de titularitat estatal». Aquest és el títol complet de la proposició de llei aprovada per unanimitat pel Parlament de Catalunya en el ple del 3 de desembre de 1981, per tal d'exercir la iniciativa parlamentària a les Corts, segons preveuen els arts. 87.2 de la Constitució i 34.2 de l'EAC, i obtenir «en el termini de sis mesos» des de la vigència de la llei de concessió (art. 3), la gestió directa del tercer canal sense «cap més condicionament o limitació en el contingut i en els horaris de les emissions que els que derivin de les normes en rang de llei de l'Estat o de les que estableixi el Parlament de Catalunya» (art. 2), i amb una infraestructura tècnica de titularitat estatal a endegar per l'ens públic de R.T.V.E. (art. 1).

⁸ Aquesta llei del Parlament de Catalunya, titulada «Llei reguladora del Consell Assessor de R.T.V.E. a Catalunya», fou aprovada per unanimitat del ple el 16 de juny del 1981. La llei regula la composició del Consell Assessor i en precisa les funcions, el finançament i el funcionament. El consell de ministres va adoptar la decisió d'interposar recurs d'inconstitucionalitat contra aquesta llei en la seva sessió del 18 de setembre de 1981.

46 només el traspàs de la Filmoteca. Institucions tan importants com el registre d'empreses cinematogràfiques, el control de taquilla o la inspecció, no havien estat assumides per la Generalitat, en part per problemes tècnics i en part per polítics.

CONFLICTES DE COMPETÈNCIES

L'ambigüitat dels textos estatutaris, d'una banda, i l'escassetat de competències atorgades sobre mitjans de comunicació, de l'altra, abonen el terreny per a l'aparició de conflictes polítics entre la Generalitat, que ha d'intentar pressionar al màxim el sostre de competències, i el govern central, àvid dels seus poders. Això quedà demostrat ja en els primers intents per part de la Generalitat d'assumir algunes de les poques competències en ràdio i televisió.

Efectivament, dues iniciatives en aquests dos mitjans, empreses per la Generalitat durant el 1981, van ser impugnades en el seu moment pel govern central davant el Tribunal Constitucional. L'alt tribunal encara no havia dictat sentència en acabar el 1981, i per tant els dos conflictes continuaven plantejats i les mesures respectives, paralitzades.

De primer, fou la impugnació de dos decrets de la Generalitat sobre concessió d'emissores en F.M., i uns mesos després, la de la llei del Parlament regulant el Consell Assessor de R.T.V.E. a Catalunya. Analitzem cada cas per separat.

Conflicte sobre Ràdio

El Tribunal Constitucional, per providència del 22 de juny del 1981, admetia a tràmit el conflicte positiu de competències interposat per l'advocat de l'Estat contra els dos decrets de Presidència de la Generalitat (el 82/1981 de 10 d'abril i el 83/1981 de 13 d'abril) per a resolució de sol·licituds de concessió d'emissores de freqüència modulada, relatives a la primera i segona fase, respectivament, del Pla Tècnic Transitori de Radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència, pla establert pel decret de Presidència del govern central de 8 de juny del 1979. Allò que, en síntesi, el govern central impugnava a la Generalitat era la competència d'aquesta, assumida pels dos decrets esmentats i un d'anterior, de 3 d'octubre de 1980, de confeccionar el mapa de la distribució de les noves concessions d'emissores en F.M. per a l'àmbit de Catalunya.

La història de la qüestió començà amb l'aprovació pel govern (decret del 27 d'octubre del 1978) del Pla Tècnic de la radiodifusió espanyola, per tal d'ajustar-la als acords de la Conferència de Ginebra, signats el 22 de novembre del 1975. Aquest decret fixava les bases d'una nova etapa de promoció d'emissores en F.M., i determinava que la direcció general de Radiodifusió i Televisió

elaboraria i proposaria al ministeri de Cultura un pla de distribució de freqüències i d'instal·lacions per a tot l'Estat, amb nombre d'emissores a autoritzar, potència i distància a salvar entre elles. Aquest pla, anomenat Pla Tècnic Transitori del Servei Públic de Radiodifusió Sonora en Ones Mètriques amb Modulació de Freqüència —que per simplificar designarem per «Pla Tècnic F.M.»— fou establert pel decret de Presidència de 8 de juny del 1979; entre altres coses, determinava que el pla d'instal·lació d'emissores en F.M., llur distribució i situació geogràfica, serien establerts pel ministeri de Cultura. La Generalitat, invocant l'article 16 de l'EAC, aprovà el primer decret el 3 d'octubre de 1980, regulant la concessió d'emissores F.M. a Catalunya d'acord amb el «Pla Tècnic F.M.»; aquest decret preveia en l'article sisè que l'execució del Pla es desenvoluparia en dues fases: la primera començava amb l'entrada en vigor de l'esmentat decret fins el 31 de desembre de 1980, i la segona, corresponent al bienni 1981-82, era regulada pel segon decret, de 13 d'abril de 1981. Curiosament, el primer decret del 1980 no va ser impugnat pel govern. En canvi, sí que ho fou aquest segon, i un altre, el 82/1981 del 10 d'abril, que amb un únic article només feia que prorrogar el termini per a la resolució de sol·licituds previst en el decret bàsic de 3 d'octubre del 1980, fins al 31 de juliol del 1981, pròrroga d'altra banda establerta pel Reial Decret 503/1981 de 6 de març. Això fa suposar que el govern central «s'oblidà» de presentar recurs contra el primer decret de 1980 en el termini hàbil, i «aprofità» els dos següents del 1981 per a, indirectament, plantejar conflicte contra les competències assumides per la Generalitat amb el primer⁹.

De la importància de les competències assumides en aquest àmbit per la Generalitat, donen fe alguns dels articles del primer decret de 1980: «El Govern de la Generalitat serà qui atorgarà a Catalunya les concessions per a la instal·lació i el funcionament d'emissores de radiodifusió en ones mètriques amb modulació de freqüència, en les condicions que s'estableixin i previ l'acompliment dels requisits fixats per aquest decret» (art. 1); el govern de la Generalitat, d'acord amb el govern central, «atribuirà les potències i les freqüències d'aquestes emissores, demanant prèviament informes als serveis tècnics de R.T.V.E.» (art. 2); el pla

⁹ A primers de desembre de 1981 —poc abans d'acabar el termini per a la sentència—, el Tribunal Constitucional dictava una nova «providència» sobre aquest recurs, aixecant la suspensió dels dos decrets recorreguts en allò que es referia a la tramitació dels expedients de sol·licituds, però ajornant la «sentència» i per tant sense pronunciar-se sobre el fons de la qüestió, és a dir, si la concessió era competència de la Generalitat.

Posteriorment, el govern central regulà per decret de la Presidència (BOE, 14-1-82) les transferències de concessions d'emissores de radiodifusió i establí, entre altres coses, que no serien transferibles les concessions corresponents a emissores institucionals en F.M., supòsit aquest que evidentment afecta la política de la Generalitat en aquest àmbit (especialment en relació a les concessions d'emissores municipals, i a la prevista pròpia xarxa de ràdio de la Generalitat).

Cal subratllar que la transcendència de la resolució d'aquest contenciós depassava l'exclusiu àmbit de la ràdio i, en el fons, plantejava un problema més important encara per al futur immediat: les competències de la Generalitat sobre concessió d'emissores privades de T.V.

- 48 d'instal·lació a Catalunya d'emissores F.M., llur distribució territorial i geogràfica, serà establert pel departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, el qual estarà facultat també per a «variar les característiques tècniques (freqüència, potència, etc.) de les actuals instal·lacions, sempre que ho requerís l'aplicació del pla» (art. 5); el govern de la Generalitat podrà otorgar «concessions d'emissores educatives i culturals d'àmbit local en favor d'institucions o entitats públiques o privades legalment constituïdes», però sense cap finalitat lucrativa (art. 7.1), i també «concessions per a l'establiment, la gestió i l'explotació d'emissores privades comercials» en F.M. i de caràcter exclusivament local (art. 8.1).

Conflicte sobre R.T.V.E.

L'única competència reconeguda a la Generalitat per l'E.R.T. en relació a R.T.V.E. és, com hem dit, la creació del consell assessor que pot exercir funcions d'aquest caire en l'àmbit territorial de Catalunya. Aquesta competència va ser assumida pel Parlament de Catalunya amb la Llei Reguladora del Consell Assessor de R.T.V.E. a Catalunya, votada per unanimitat de tots els grups parlamentaris el 16 de juny del 1981.

Però el consell de ministres va decidir en la seva sessió del 18 de setembre de 1981 de presentar recurs d'inconstitucionalitat contra la llei esmentada, recurs que fou fet efectiu per l'advocat de l'Estat el 25 del mateix mes i que va ser acceptat a tràmit pel Tribunal Constitucional, segons notificà a primers d'octubre, essent significativament la quarta llei del Parlament de Catalunya impugnada pel govern de Madrid¹⁰.

El recurs impugnava tots els articles de la llei, excepció feta del preàmbul i arts. 1.1, 8, 10 i 11; quedaven en suspens els importants articles referents a funcions del consell, finançament, composició i funcionament. La impugnació al·legava que la llei podria vulnerar l'art. 149.1.27 de la Constitució, que enumera les competències exclusives de l'Estat sobre mitjans de comunicació, i que podria extralimitar les competències de la llei d'E.R.T.

Abans de la presentació del recurs, i com estableix la Disposició Transitòria de la llei, el Parlament aprovà la constitució del consell que prenia possessió el 22 de juliol de 1981; el consell era integrat, segons estableix l'art. 7.1, per tretze membres, designats pel Parlament en proporció al nombre de diputats de cada grup.

¹⁰ Les altres tres lleis del Parlament de Catalunya impugnades anteriorment per Madrid eren: llei de traspassos de les Diputacions provincials, llei de Biblioteques i llei de mesures urgents sobre funcionariar de la Generalitat. A final de 1981 eren més d'una vintena els conflictes de competències, a nivell legislatiu o executiu, plantejats pel govern central o també pel de la Generalitat.

Hem de fer, per acabar, una referència obligada a les polítiques de comunicació o de mitjans de comunicació que estan en l'ànim de la Generalitat, i concretament de la conselleria de Cultura i Mitjans de Comunicació per al període que s'inicia amb l'any 1982, any en què, d'un costat, s'esperen importants traspassos en aquesta matèria i, de l'altre, els pressupostos ja poden permetre una actuació respectable, sempre en el marc de les grans limitacions assenyalades abans.

En efecte, segons el projecte de pressupostos de la Generalitat per al 1982¹¹, del total destinat a la conselleria de Cultura i Mitjans de Comunicació (3.386.202.202 pessetes), uns 160 milions són per a la direcció general de Mitjans de Comunicació, que es distribueixen tal com es mostra en el quadre adjunt:

Projecte de pressupost de la D.G. de Mitjans de Comunicació-1982

Concepte	Pessetes
<i>Operacions corrents</i>	
Retribucions bàsiques	3.671.721
Retribucions complementàries	2.103.274
Personal eventual, contractat i divers	21.211.081
Assegurances socials	9.751.942
Dotació ordinària per a despeses oficina	799.325
Transports i comunicacions	1.621.000
Dietes, locomoció i trasllats	353.911
Despeses especials per al funcionament dels serveis	19.998.914
Transferències a empreses comercials, industrials o financeres	35.000.000
Transferències a famílies	6.000.000
<i>Operacions de capital</i>	
Inversions reals en programes diversos	40.000.000
Transferències a entitats territorials	20.000.000
Total	160.511.168

Font: *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, núm. 62, (30-12-81)

¹¹ El projecte de llei de pressupostos de la Generalitat per al 1982 va ser aprovat pel Consell Executiu a mitjats de desembre del 1981 i presentat oficialment al Parlament amb data de 16-12-81; amb la seva publicació al Butlletí Oficial del Parlament (B.O.P.C., n° 62, de 30-12-81) el projecte inicià la seva tramitació ordinària, raó per la qual fins al mes de març del 1982 no podia ser debatut —i aprovat, en el seu cas— pel Parlament.

Cal afegir tot seguit una precisió: que el cinema depèn administrativament d'una altra direcció general, la d'Activitats Artístiques i Literàries, i per tant el pressupost destinat a aquest mitjà s'hauria de sumar a l'anterior.

D'altra banda, ja hem mencionat anteriorment que existien amplis acords polítics per tal d'aprovar per decret una part molt considerable de les transferències de competències i serveis en mitjans com ara premsa, ràdio, televisió i publicitat, previstos lògicament en l'Estatut.

Vist el marc legal i les perspectives polítiques i econòmiques que afecten l'àmbit de la comunicació, avancem ara les grans línies d'actuació, previstes per la Generalitat en acabar el 1981¹², especialment en els tres mitjans més importants: premsa, ràdio i televisió.

PREMSA

La Generalitat no tenia previst de crear cap tipus de publicació periòdica d'informació i difusió generals; només les publicacions pròpies de la Generalitat ja existents.

En canvi, es disposava a emprendre accions encaminades a sostenir les publicacions existents a Catalunya que inclouen un determinat percentatge de català, que es valorarà en funció de la zona on és ubicada, és a dir, tenint en compte sobretot els problemes derivats de la densitat immigratòria (com és el cinturó industrial de Barcelona, on s'abonaran les publicacions locals i comarcals en castellà). Les accions de suport seran de tres menes: jurídiques, administratives i econòmiques; les subvencions a aquest tipus de premsa poden continuar en la línia començada el 1981, en què es distribuïren 10 milions, atenent als criteris de difusió, periodicitat i de llengua segons la zona, amb els correctius d'antiguitat i nombre de pàgines.

Pel que fa a la premsa diària, i a part de l'ajut estatal en concepte de modernització de les empreses —que el 1982 ja serà atorgat per la Generalitat—, es vol portar una política pròpia ajudant les publicacions en català o que incloguin una part en català, entenent que la publicació en català comporta uns costos suplementaris tant en la producció, com en la distribució i difusió.

Per als setmanaris de difusió general no es preveïen ajuts fora de casos molt especials. En canvi, es pensava ajudar publicacions «d'especial interès cultural».

RÀDIO

Estant en marxa ja des del 1980 el pla de difusió en F.M., la Generalitat va elaborar un pla propi o un mapa de distribució de les noves concessions a Cata-

¹² Informacions particulars recollides en instàncies plenament competents de la conselleria de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat, desembre de 1981.

lunya, defensant que això era competència seva i assumint-la de fet en els decrets corresponents, dos dels quals foren impugnats —com hem explicat abans— d'inconstitucionalitat. El nou mapa s'elaborà sota el criteri bàsic de la descentralització, argumentant que prop del 60 % de les actuals emissores legals es troben radicades en la zona d'influència de Barcelona. La distribució estaria condicionada també al nombre de concessions d'emissores F.M. que el govern central atorgués a Catalunya.

D'altra banda, la Generalitat té el projecte de crear una xarxa d'emissores de la Generalitat per a cobrir tot Catalunya «amb una programació feta i pensada en català, però acceptant el bilingüisme». D'entrada, aquesta xarxa es demanaria en O.M., però es preveu difícil un espai buit en aquest espectre radioelèctric, i per això presumiblement haurà de ser en F.M. i, en tot cas, en estereofonia. L'emissora principal estaria a Barcelona, amb centre productor, fins a establir altres emissores autònomes a capitals de Catalunya, que podrien ser Girona, Tortosa, Lleida, Tarragona, Manresa, La Seu i Vic, o a d'altres ciutats, segons ho establís la llei. Perquè la xarxa seria creada per llei del Parlament: el primer esborrany ja era a punt a finals del 1981, però restava pendent de la sentència del Tribunal Constitucional que, en algun aspecte, podria afectar el projecte. La xarxa d'emissores de la Generalitat es financiat, en principi, amb el sistema mixt de pressupostos —que per al 1982 ja comprèn el projecte de pressupostos generals de la Generalitat— i de publicitat. Es pensa també en la possibilitat que la producció de programes pugui ser aliena a la mateixa emissora.

I respecte a les subvencions, el 1982 pensa donar les primeres a certes «productores» radiofòniques. A més, ajuts també per a la millora de la infraestructura, sobretot per a la difusió de senyal en F.M.

TELEVISIÓ

Els objectius bàsics de la Generalitat en el camp de la televisió eren, en iniciar-se el 1982, els cinc següents:

1) Promoure la llei reguladora del Consell Assessor de R.T.V.E. a Catalunya, a l'espera de la sentència del Tribunal Constitucional.

2) Seguiment de la programació horària de R.T.V.E. a Catalunya per tal de cercar la igualtat lingüística entre quantitat i qualitat (hores i horari d'emissions) dels programes en castellà i en català pels dos canals de T.V.E.¹³

¹³ Segons fonts de la Direcció General de Mitjans de Comunicació, a finals del 1981, les hores setmanals de programació de T.V.E. en català eren 19, mentre que el que fou director general de R.T.V.E. fins a principis de 1981, Fernando Arias Salgado, n'havia promès 29; en ser nomenat Fernando Castedo com a nou director general de R.T.V.E., aquest digué que no havia d'assumir forçosament els compromisos del director anterior i mantingué el mateix nombre d'hores, però amb la compensació d'una hora —de 2 a 3 de la tarda— de màxima audiència pel primer canal. La pretensió de la Generalitat en els dos canals de R.T.V.E., almenys mentre no es disposés del tercer canal, era de tendir a

3) Participació en l'elaboració de programes de tipus institucional (com ara sanitat, esport, juvenil i infantil, etc.).

4) Col·laborar amb l'administració central, no suplir-la, en el millorament de la infraestructura de recepció local de R.T.V.E. a Catalunya (primer i segon canal i F.M.).

5) Posar en marxa el tercer canal de T.V. catalana.

Ens detindrem en aquest últim objectiu, sens dubte el més important de tots. El 27 d'agost del 1981, el Consell Executiu de la Generalitat aprovava, a proposta del conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, el projecte de petició del tercer canal de T.V. que el Parlament de Catalunya aprovaria el 3 de desembre del 1981; amb aquesta resolució la Cambra catalana exerciria la iniciativa legislativa, prevista en els arts. 87.2 de la Constitució i 34,2 de l'EAC, aprovant el text d'una proposició de llei per a presentar a les Corts Generals de Madrid, que autoritza el govern a crear i a cedir a la Generalitat un tercer canal de T.V. de titularitat estatal. La tramitació parlamentària a Madrid d'aquesta llei de concessió del tercer canal no s'esperava que es resolgués abans de meitats del 1982; en tot cas, es preveïen des de Catalunya serioses dificultats per a mantenir els continguts de la proposició en el procés de discussió al Congrés de Diputats.

Un cop aprovada la llei de concessió del tercer canal —amb les competències que finalment siguin reconegudes per les Corts—, caldrà aprovar al Parlament de Catalunya la llei del tercer canal, assumint-ne les competències i regulant-ne el funcionament.

La direcció general de Mitjans de Comunicació de la Generalitat tenia fets ja diversos estudis en ordre a preparar la posta en marxa del tercer canal i havia emprès ja algunes accions abans d'acabar el 1981. No tenia gaire avançat, en canvi, l'avantprojecte de la llei de creació del tercer canal, perquè en bona part és dependent de la llei de concessió de les Corts.

Segons els estudis fets i amb el benentès que manca aquella llei del Parlament, podem assenyalar les línies en què s'orienta l'actuació de la Generalitat en aquest àmbit:

Objectiu general: assolir un canal de T.V. que pugui constituir una alternativa vàlida a la resta de canals i programes de T.V. presents a Catalunya, tant de caràcter públic com privat (en el cas previsible que s'autoritzin emissores privades).

Programació: s'ha estudiat una programació-tipus d'entre 70 a 90 hores setmanals —amb producció pròpia o aliena—, en principi tota en català, però sense oblidar el bilingüisme o l'ús del castellà, ja sigui en programes subtitolats o

la igualtat entre programació en català i en castellà a Catalunya, fita tanmateix molt llunyana de l'ideal durant el 1981 si es té en compte que les 19 hores de T.V.E. en català representaven només un 12,5 per cent del total d'emissió (unes 150 hores setmanals).

doblats, perquè és considera la T.V. «com a eina fonamental de normalització».

Xarxa d'emissió: l'únic senyal disponible és en la banda de la U.H.F., cosa que limita les possibilitats de cobertura, però sigui com sigui ha de ser l'ens públic de R.T.V.E. qui ha d'oferir i mantenir la infraestructura de distribució del senyal per al tercer canal a Catalunya.

Organització: sota el criteri de la descentralització, es promourien centres de producció i d'emissió autònoms a Barcelona, Girona, Tarragona i Lleida; en les tres ciutats últimes, hi hauria primer centres autònoms de producció, però després també d'emissió pròpia limitada.

Infraestructura de producció: la Generalitat disposava ja d'uns terrenys propis a l'Hospitalet del Llobregat on en principi ubicaria el centre principal productor de programes per al tercer canal; aquest centre seria totalment autònom respecte als altres centres de R.T.V.E. a Catalunya. tant pel que fa a gestió general, com personal, equipament, etc.

Finançament: en principi, pel sistema mixt de pressupostos de la Generalitat i de publicitat.

Encara en l'àmbit de la televisió, la Generalitat pensa reivindicar competències en la concessió d'emissores privades de T.V. amb domicili o cobertura dintre Catalunya, sempre en el supòsit de la legalització de les emissores privades.

Cal fer referència als criteris per a la concessió de subvencions als mitjans de comunicació, fets públics per Ordre de 16 de novembre del 1981 de la conselleria de Cultura i Mitjans de Comunicació (B.O.G.C. 2-12-81). Els criteris relatius als diversos mitjans, inclòs el cinema, s'expressen en aquests termes: «Es fomentaran les iniciatives radiofòniques, la premsa comarcal i, en general, la premsa diària en català. Es donaran ajuts a la celebració de congressos, jornades, estudis i exposicions sobre temes de premsa, ràdio, televisió i publicitat a Catalunya. Es col·laborarà en el muntatge d'instal·lacions que millorin la infraestructura de la ràdio i la televisió. En general, el departament de Cultura i Mitjans de Comunicació podrà concedir subvencions per donar suport a l'edició de publicacions, a la celebració de concursos, a la convocatòria de premis, a la concessió de beques d'estudis i recerca i a qualssevol altres activitats culturals i de mitjans de comunicació».

Així, en matèria de cinema, «es donarà suport al curt-metratge, al cinema infantil i als festivals de cinema. Els criteris seran d'afavorir la catalanitat, l'interès per a un nombre important d'espectadors i la qualitat. Es concediran ajuts al doblatge de pel·lícules i es promourà la doble versió de les que es produeixen a Catalunya».

Finalment, assenyalem el projecte de creació de l'Institut Català de la Comunicació, comprès ja en els pressupostos per al 1982 i amb un esborrany elaborat per la direcció general de Mitjans de Comunicació durant el 1981. Segons el projecte, l'institut estaria adscrit a aquesta direcció general, i el seu funcionament

54 seria coordinat per un patronat amb representants de la Generalitat, institucions catalanes, estaments universitaris, associacions professionals i empreses del sector. L'institut, que seria creat per decret del Consell Executiu de la Generalitat, tindria tres grans funcions: projectar, realitzar, coordinar i supervisar les investigacions de caràcter institucional en mitjans de comunicació a Catalunya; assessorar la política institucional d'ajut als mitjans; i assessorament a empreses periodístiques de premsa, ràdio i televisió, així com a les de publicitat.

Barcelona, desembre 1981